

JAZZOVÝ SOUBOR

ZÁKLADNÍ PŘEHLED PEDAGOGICKÝCH TÉMAT

(materiál určený zejména začínajícím učitelům základních uměleckých škol)

Autor: Bc. Jaroslav Sochor

Duben 2013

Předpoklady pro hru v souboru

Žák musí zvládat nutně orientaci v notovém zápisu a mít elementární návyky ovládnutí nástroje. Například u dechových nástrojů je hlavní nátisk, správné držení a rozsah.

Na škole probíhá věčný boj s kolegy, kde je věková hranice zapojení dítěte do orchestru. Doporučení nelze dát jednoznačně, jelikož různými soubory, které jsem vedl já nebo kolegové, prošla řada nesčetně talentovaných žáků útlého věku klavírista (8 let), bubeník (8 let), trumpetista (8 let) a saxofonista (10 let). Optimálně pak můžeme hovořit o věku pro začátek souborové hry mezi 10 - 15ti lety.

Velice důležitý je zájem o tento druh hudby, který je naprosto specifický a mnozí si myslí, že není nic jednoduššího. Opak je ovšem pravdou, jelikož chápání rytmu je zcela odlišné od klasické výuky.

Domnívám se, že nutností dalšího vlastního vývoje jednotlivých členů je zvládat velice dobře stupnice, akordy, harmonii a akordové značky s návazností na aktivní poslech kvalitní hudby v podání profesionálních umělců. Výběr dobré profesionální hudby se podílí na rozvoji improvizčních schopností. Profesionální improvizční výkony jsou pro většinu žáků inspirací a v začátcích je vhodné výkony profesionálů napodobovat (zapsat si je do not) s různými modifikacemi.

Co je důležité při práci jazzového souboru

V hudbě souborové (všichni hráči) je na prvním místě kladen důraz na pečlivost a práci s detailem, kdy je nutné sledovat správné frázování (vyslovení tónu) a dodržování konců not. Technická místa přehráváme pomalu a teprve po zapamatování a zafixování rytmického motivu je pomalu zrychlujeme do finálního tempa.

Zároveň je také nutné tzv. přehrávání skladeb, nejlépe základního blues, kde se postupně všichni členové souboru zapojují improvizací, dle svých technických a inteligenčních schopností, do nejtěžší oblasti interpretace jazzové hudby.

Pravidelná docházka hraje důležitou úlohu, jelikož hráč, který chodí nepravidelně, zdržuje v nácviu skladby ostatní. Na druhém místě je s docházkou související úzká komunikace s rodiči a jejich přesvědčení o nutnosti být vždy se svým orchestrem na zkouškách, soustředěných a hlavně koncertech.

Jaké nejčastější chyby děláme

- Klademe malý důraz na ladění a akustickou vyváženost celkového projevu.
- Hrajeme skladby v původním aranžmá, které nejsou vhodné pro stupeň úrovně hráčů orchestru, kterým je skladba určena.
- Na druhé straně provádíme naprosto nesmyslné úpravy obtížnějších skladeb, které vedou k fatálním dopadům na celkový výsledek.
- Jazzový soubor nemusí hrát dynamiku. Celkovému projevu chybí plasticita, která dělá v hudbě největší efekt.
- Nejhorší je však nedůslednost ve vedení souboru týkající se zejména stejného frázování, dynamiky a citu pro kolegiální, kdy hráč na hlasitější nástroj nedává přednost hlavní melodické linii. Soubor musí působit jako celek, nikoli jako sestava byt' výborných individualit.

Tradiční i nové přístupy, používané metody práce, jejich výhody i nevýhody

Soubor je velice náročný na čas, který mu musí vedoucí dát jak v práci, tak ze svého volna. Rozhodně dvě hodiny celé zkoušky a jedna hodina dělenky (dle sekcí) je minimum týdenní hodinové dotace v úvazku. Přínosem jsou pak soustředění (nejlépe týden 2x ročně) o jarních a letních prázdninách, kde se udělá tolik práce co za 6 týdnů ve školním roce.

Výhodou je bezesporu souhra a týdenní kontakt všech členů souboru, kde se navazují osobní přátelství, která přetrvávají do vysokého věku. Nevýhodou zůstává vysvětlování doma, proč jste stále s orchestrem.

Výběr témat, materiálu

Bohužel před 22 lety, kdy jsem začínal se souborovou činností, bylo literatury pro práci velice málo. Převážně jsme byli odkázáni na aranže od kolegů, kteří nám pomáhali. Postupně jsme získávali kontakty a také aranže od renomovaných big bandů z ČRo Brno a ČRo Praha, které byly až na výjimky pro začátečníky nehratelné.

Nutné je zvolit pro začátek jednu linii (např. swing, modern jazz atp.), kde navazují skladby od jednoduchých k složitějším v několikaletých etapách vývoje, který bohužel v souborech ZUŠ nebere konce. Důvodem bývá generační obměna hráčů na jednotlivých postech.

Po zvládnutí určité obtížnosti je třeba posunout laťku výš a zvolit o stupeň náročnější skladbu popřípadě aranžmá.

Výrazové prostředky – kdy a jak je používat

Frázování, kde sjednocujeme nasazení t, d (tý, dý, atp.) dodržování legata a konců tónů (zejména u delších not). Rozlišujeme akcenty a hru staccato a dbáme na naprostou souhru, jak v sekcích tak celého bandu.

Dynamiku, kdy vedle sebe logicky řadíme extrémní protiklady působící plasticky. Dynamika je nutným projevem hry souboru.

Sforzato je důležitým prvkem dynamiky, který je v jazzové orchestrální interpretaci velice zajímavým jevem.

Jak motivovat žáky

Rozhodně nejdůležitější je prezentace vlastní práce, kterou je koncertní činnost. Čím víc akcí, tím víc vzniká kvalitní kolektiv a kvalitnější souhra, která je ve výsledku nejdůležitější.

Příklady táhnou, nejlepší je mít v souboru jednoho elánem zapáleného žáka, který svou iniciativou strhne ostatní k aktivitám, které by oni nikdy od sebelepšího učitele nevzali.

Kde najdeme další informace

Používané metodiky (zpracovány významnými pedagogy)

V hudebním vydavatelství Jc-Audio vyšla v dubnu 2013, nová učebnice hudební teorie ***Praktická jazzová harmonie Milana Svobody*** ISBN 978-80-87132-25-8. Kniha přináší na 380 stranách souhrnný přehled hudební teorie v oblasti jazzu a populární hudby.

V několika dílech se zabývá stavbou akordu, záznamem harmonie pomocí akordických značek, principy funkční harmonie v tonalitě aplikací nové teorie akordických stupnic, užití modalit a ne-tonality v jazzové harmonii a způsoby harmonizace tónu v melodii.

Je určena nejen pro studenty konzervatoří a hudebních škol všech stupňů, ale i pro všechny aktivní hudebníky, kteří hudbu této oblasti provozují.

Možnosti dalšího vzdělávání pedagogů

Pedagogové ZUŠ mají možnost získat vyšší odborné vzdělání pro vedení tohoto typu souboru na všech konzervatořích v ČR, kde se této hudbě věnují. Jedná se zejména o *KJ Praha*, ale obor populární hudby a skladby je vyučován na *Konzervatoři Praha*.

Vysokoškolské vzdělání lze získat na *JAMU v Brně*, která otevřela Katedru jazzové interpretace.

Nejčastěji nabízené jsou formy jazzových workshopů. Nejznámější je *Jazzová dílna Karla Velebného* ve Frýdlantu (více na <http://www.ljdfrydlant.cz>). Zajímavé jsou *Letní jazzové workshopy* v Praze (více na <http://www.czechjazzworkshop.cz>), které organizuje Česká jazzová společnost.

Od roku 2009 pak probíhají workshopy i v rámci IJF Litvínov.

Jakých soutěží a přehlídek se můžeme se žáky zúčastnit

Pro jazzové soubory do konce minulého století neexistovali v českých zemích, kromě soutěží ZUŠ jiné konfrontační akce. V roce 1999 jsme proto založili festival v Litvínově, který měl mezeru v tříletých cyklech zaplnit (více informací získáte na <http://jazzfestlitvinov.cz>).

Stejný nápad, i když z trošku jiného pohledu měli členové Svazu hudebníků ČR. Zahájili organizování soutěží Zlatá nota v Děčíně (nyní v České Kamenici). Letos se chystá již 14 ročník více na www.shcr.cz.

V zahraničí je festivalů a soutěží daleko více. Jeden s lepší organizací připravuje v Sasku Hohenstein-Ernstthal v dvouletých cyklech spolek Saxoniade e. V. - příští se koná v 7/2014 (více na <http://www.saxoniade.de/swingin-saxonia>).

O ostatních mám informace pouze zprostředkované, a proto je nebudu do této nabídky zařazovat.

Jaké weby nám pomohou

Bohužel při tvorbě repertoáru pro jazzové obsazení je zatím náš trh málo akční. Využíváme proto služeb zahraničních internetových prodejců, například <http://alle-noten.de>, nebo <http://www.stretta-music.com/noten/ensembles>.

V dnešní době je téměř vše dostupné na internetu od jednoduchých přes střední až do profesionálních aranžmá více na <http://www.halleonard.com/>, který opravdu doporučuji (5 stupňů obtížnosti).

V Čechách je garantem původní tvorby Milan Svoboda, který umístil na svoje stránky <http://www.praguebigband.com/cz/noty> vlastní aranžmá. Po zkušenostech při workshopech v Litvínově, na našich festivalech a soutěžích ZUŠ je dal na web zdarma.